

Aktyorluq onun alın yazısı idi

Onu yaxşı tanıyırdım. Müdrik insan idi, öz məsləhətləri ilə həmişə gənclərə dəstək olardı. Xalq artisti İsmayıl Osmanlı uzun və şərəfli bir həyat yolu keçmişdi.

O, 1902-ci il aprelin 24-də qədim Nuxada (indiki Şəki), kasıb bir ailədə dünyaya göz açmışdı. On bir yaşında olarkən atası vəfat etmiş, bu səbəbdən mükəmməl təhsil ala bilməyən İsmayıl Şəki ipək fabrikində, dabbaqxanada işləmişdi.

Təbiətən şux görünən və məşhur Şəki lətifələri söyləməyi xoşlayan İsmayıl özünü daim səhnədə, tamaşaçılar qarşısında təsəvvür edirdi. İsmayıl Osmanlı bu haqda xatirələrində belə yazır: "Cavanlıqda nədənsə həmişə darıxırdım, həmişə narahat idim. Məni ovunduran, mənə təsəlli verə bilən bir iş axtarırdım. Ancaq onun nə olduğunu bilmirdim. Bir dəfə Şəkiddə klubun yanından keçirdim. Gördüm çalib-oyunayırlar. Orada Mahmud adlı bir oğlan var idi. O, məni apardı

dakı həvəskarlar teatrında çalışmışdır.

1928-ci ildə Tiflis Dövlət Azərbaycan Dram Teatrına dəvət alması da məhz Gəncədə tanınması ilə əlaqədar olmuşdur. Həvəskar aktyoru Tiflis həyatı çox çəkməmişdir. Tezliklə Bakıda fəaliyyət göstərən Milli Dram Teatrının truppasına qəbul edilən İsmayıl Osmanlı ömrünün və fəaliyyətinin sonuna kimi bu sənət məbədində işləmişdir.

İsmayıl Osmanlı dram və faciə janrında xarakterik obrazların, dramatik pyeslərdə yumorlu surətlərin, həm də komediyalarda məsxərəli və satirik rolların ifaçısı olmuşdur. Onun yaratdığı Keçəl Aslan, Fon Holts, Şaliko ("Xanlar", "İnsan" və "Vaqif", Səməd Vurğun), Əmrah ("Pəri cadu", Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev),

kluba. Rəhbərimiz rejissor, artist, həm də müəllim Baxşəli Axundov idi. O vaxtdan, yəni 1921-ci ildən mənim teatr həyatım başladı".

1920-ci ildə o, Şəkiddəki fəhlə-kəndli klubunda fəaliyyət göstərən, həvəskar aktyorları bir məram ətrafına toplayan dram dərnəyinə üzv yazılmışdı. İki il sonra Gəncəyə köçdüyünə görə altı il bura-

Şeyx Hadi, Vali, Şakro "Şeyx Sənan", "Səyavuş" və "Knyaz" – Hüseyin Cavid), Munis, Kərim Rəhimli ("Nizami" və "Alov" – Mehdi Hüseyin), Əliş ("Qatır Məmməd" – Zeynal Xəlil), Kefli Bəşir ("Bahar suları" – İlyas Əfəndiyev), Cəbi ("Hacı Qəmbər" – Nəcəf bəy Vəzirov), Səfər bəy ("Hacı Qara" – Mirzə Fətəli Axundzadə), Əşrəf

("Türkiyədə" – Nazim Hikmət) və onlarca yaddaqalan obrazı misal göstərmək olar.

İsmayıl Osmanlı kino sahəsində də uğurlara imza atmış, "Azərbaycanfilm"-in istehsal etdiyi "Kəndlilər" (Daxili işlər naziri), "Bir məhəlləli iki oğlan" (Mahmud), "O olmasın, bu olsun" (Rza bəy), "Əsl dost" (Usta Şirəli), "Yenilməz batalyon" (Yusif), "Mən ki, gözəl

deyildim" (Poçt müdiri), "26-lar" (Şahbazov), "Ulduzlar sönmür" (Hacı Zeynalabdin Tağıyev), "Nəsimi" (Nəimi), "Yeddi oğul istərim" (Kələntər) və sair filmlərdə unudulmaz obrazlar yaratmışdır.

"Yeddi oğul istərim" filminə Cəlal obrazını yaradan aktyor Ənvər Həsənov nəql edir ki, "Yeddi oğul istərim" filminə epizodların birində Kələntər dayı obrazını ifa edən İsmayıl Osmanlıya şillə vurmağı imiş. Lakin, həyəcədən və ağsaqqal aktyora olan hörmətdən bunu edə bilməyib. Bir neçə dubldan sonra İsmayıl müəllim Ənvəri bir kənara çəkib ona deyir: "Ay Ənvər, bilirəm, məni çox istəyirsən, mənə məhəbbətin var, yaşlı adamam. Ancaq belə olmaz. Sən mənə o şilləni görə elə çəkəsən ki, mən onu hiss edim. Biz burada kinoya çəkilirik. Sən məni zəif vursan, mən də rolumu zəif ifa edəcəm". Yalnız bundan sonra Ənvər ona möhkəm şillə vura bilir.

Lakin, sonradan Ənvərin və digər gənc aktyorların tələbi ilə rejissor Tofiq Tağızadə həmin kadri filmədən çıxarır. İsmayıl Osmanlı bunu eşidəndə narazılığını bildirir. O, kadri çıxarılması Cəlalın ölüm səhnəsinin təsir gücünü azaldacağını deyir.

İsmayıl Osmanlı sadə, istiqanlı, xüsusilə, gənclərə böyük hörmət bəsləyən duzlu yumorlu insan olub. Gənclər də ona böyük hörmət göstərirlərmiş və onu hər zaman "İsmayıl dayı" deyər çağırırlarmış.

Xalq artisti Rafiq Əzimovun dediyinə görə bir dəfə teatrda olan zaman o, İsmayıl dayının öz qrim otağında bərk əsəbləşdiyini, öz-özünə deyindiğini eşidir. Bunun səbəbini xəbər alanda, deyir ki, mənim başıma görə nə oyun açıblar. Kələntər dayı obrazına görə tamaşaçılar camaat mənə təhqir dolu məktublar yazırlar.

Aktyor Ənvər Həsənov isə həmin məqamı belə xatırlayır: "İsmayıl dayı məni gördü. Ağlaya-ağlaya üstümə gəlib məni qucaqlayıb dedi: Ay Ənvər, sən məni öldürdün. Mən nə qələt elədim ki, o obrazı yaratdım. Mən tamaşaçıların əlindən küçəyə çıxma bilmirəm".

Lakin, sonralar hər şey unudulur. Amma sənət aləmi və aktyorun öz də Kələntər obrazının kino tarixində özünəməxsus yeri olduğunu qəbul edir.

İsmayıl Osmanlının teatrda son işi Nodar Dumbadzenin "Darıxma, ana" pyesindeki İsidor Cakeli obrazı olub. Böyük aktyor 22 iyun 1978-ci ildə vəfat edib. Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

Görkəmli aktyorun yaradıcılığı və fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, Azərbaycan SSR və SSRİ "Xalq artisti" fəxri adlarına, layiq görülmüş, "Şərəf nişanı" və "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordenləri ilə təltif edilmişdir. İsmayıl Osmanlı 1978-ci il iyun ayının 22-də vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

M.MÜKƏRRƏMOĞLU,
"Xalq qəzeti"